

φυγε ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς πέννας του καὶ τῷ γραφε.

Ἄντι ἐπὶ γράφει ὁ Λαμπελέτ, ἰννοῶντας τὸ Ὄδειο, «ἀντὶ νὰ εἶχε συγκεντρώσει ὅλες του τὶς ἐνέργειες εἰς τὸ νὰ παράγῃ θηλυκὲς κλειδοκυμβαλιστικὲς μετριότητες, νὰ εἶχε δώσει μεγάλη σημασία στὴν ἀνάπτυξη τοῦ κλάδου τῶν ἀνωτέρων θεωρητικῶν μαθημάτων(1) καὶ νὰ προετοιμάζεν ἔτσι τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἰδρυση μιᾶς τάξης ὅπου νὰ σπουδάζεται σοβαρὰ ἡ σύνθεσις καὶ ὅπου οἱ Ῥωμιοὶ μαθητὲς ἀφοῦ θὰ ἀποκοῦσαν τέλεια μόρφωσις, θάβρισκαν κ' ἕνα πολῦτιμο ἐθνικὸ ὕλικὸ λαϊκῶν τραγουδιῶν ὅπου θὰ ἐπότηζαν τὴν ψυχὴ τους καὶ θὰ προετοιμάζαν ἔτσι τὴν Ῥωμαϊκὴν τέχνην γιὰ τὸ μέλλον».

Καὶ τί ἔγραψα ἐγὼ; Πῶς τὰ «δημοτικὰ μας τραγούδια» πού ἀπάνω σ' αὐτὰ θὰ δημιουργηθῆ ἡ ἐθνικὴ μουσικὴ θὰ τὰ χρησιμοποιήσουν ἐκεῖνοι πού θὰ ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν, καὶ οἱ ὅποιοι μπορεῖ καὶ νὰ βγοῦνε κ' ἀπὸ τὸ Ὄδειο, μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ μὴ βγοῦνε, κ' ἔφερα γιὰ παράδειγμα τὸ Λάβδα.

Καὶ γιὰ νὰ τελειώσω.

ἌΚαὶ μιὰ ἄλλη ψευτιά πού εἶπανε γιὰ μένα — λέει ὁ Γ. Λαμπελέτ—εἶναι πῶς γυρεύω στὸ Ὄδειο νὰ φέρω τὴν Ἰταλικὴν μουσικὴν».

Κι ὅμως κ' αὐτὸ τῆπε ὁ Λαμπελέτ. Κι ἂν δὲν τῆπε καθαρὰ καὶ ξάστερα στὰ ἄρθρα του πού δημοσιεύτηκαν στοὺς «Καιροὺς»—πού γιὰ κείνους πού ξέρουνε νὰ διαβάζουνε τῆπε καθάρωτατα—τῆπε φαρδεῖα πλατεῖα στὶς πρὸς Γ. Ἀξιώτην ἐπιστολὲς του, πού δημοσιεύτηκαν στὴν «Κριτικὴ».

Νὰ λοιπὸν τί ἔγραψε σ' ἕνα γράμμα ὁ Γ. Λαμπελέτ («Κριτικὴ» σελ. 195):

Ἄὐτὸ λοιπὸν τὸ ἐμφυσᾶν καὶ τὸ ἐπιβάλλειν με

(1) Ὁ Γ. Λαμπελέτ εἶναι δάσκαλος στὰ θεωρητικὰ μαθήματα.

Ἄκου, ὁ Ἄσκραϊὸς εἴμ' ἐγὼ, δὲν εἴμ' ἐγὼ τεχνίτης
Τῶν ἡσυχῶν χρυσοῦντων, τῶν ἰσορῶν σκοπῶν,
Τῆς μαύρης γῆς πού τὴν πατῶ με σέρνει ἐμὲ ὁ
μαγνήτης,

Ὁ νοῦς μου πάει μετὰ τὰ φτερά τῶν ἀναστενασμῶν.
Ραχοῦλες, εἶμαι ὁ πιστικὸς τῆς ἡμερῆς ἀρνάδας,
Ὁργῶνω, σπέρνω, ἰδροκοπῶ, τοῦ κάμπου δου-
λευτῆς,

Καὶ λούζω τὸ τραγοῦδι μου στῆς δροσοπρασινάδας
Τὰ δάκρυα καὶ στὰ δάκρυα τῆς δύσκολης ζωῆς.
Ἐωμάχο εἶσαι, τραγοῦδι μου, τάλετρο' εἴν' ἡ χαρὰ
μου,

Τὰ κύματά τους ταίριασαν τὰ στάχια καὶ οἱ ρυθμοί,
Ρηγάδων ξεφαντώματα δὲν ξέρουν τῶνομά μου,
Τὸ ξέρ' ἡ μοναξιά, τὸ φῶς καὶ ἡ νύχτα, καὶ ἡ
ψυχὴ.

Καματερά, τὸ ξέρετε, σπρωγμέν' ἀπ' τὴ βουκέντρα,
Μιὰ λάμψη ἀξήγητη φωταῖε τὰ βύθη σας θαμπά,
Τὸ διαλαλᾶν οἱ γέρανοι, καὶ τὰ μεγάλα δέντρα
Τάκοῦσαν καὶ περπάτησαν, κ' ἤρθανε πρὸ σιμά.

Στὸ χῶμα τὸ πρωτόγονο τῆς γύμνιας τὰ τσακάλια
Μέσ' ὅτων πατέρων μου οὐρλιαζαν τὶς ἀχαρὲς ζωές,
Σκληρὰ εἶταν τὰ παλόπνοια αἰολικὰ ἀπρογιάλια,
Ναῦτες Κυμαῖοι μᾶς σπρώξανε πρὸς θάλασσε
πλατεῖες.

Ναῦτες Κυμαῖοι μᾶς ρίξανε σ' ἀγνώριστα λιμάνια,
Δαλοῦσε ὁ ζίζηκας, ἀνθοῦσαν ἡ ἀγριαγαθιά,
Κ' ἤρθες νὰ βρῆς ἀνάπαυσι, τρινημισμένη ὀρφάνια,
Σὲ καλοκαίρια ἀγέλαστα καὶ σ' ἄγρια χειμαδιά.

Ἄσκρα, στὴ ρίζα τοῦ ἱεροῦ βοννοῦ μαυρολογούσες,
Πῆρε' ἀπὸ σένα τὴν τραχεῖα κ' ἀστόλιστη φωνή,
Ἐμὲ δὲ με βυζάζανε στὸν Ἐλικῶνα οἱ Μούσες.
Ἐμὲ με πικρανάθρεψαν οἱ φτώχειες καὶ οἱ καημοί.

(Ἄκολουθεῖ)

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

τὸ στανιὸ ὡς θρησκείαν εἰς τὰς ψυχὰς μας—ἐννοεῖ τὸ Ὄδειο—ν' ἀγαπήσωμεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὅ,τι εἶναι ἄκρα ἐκδήλωσις καλλιτεχνικὴ—ἐννοεῖ τὴ Γερμανικὴ μουσικὴ—ἐνδὸς ἀπὸ μακρῶν αἰῶνων πολιτισμένου λαοῦ, οὐσιωδῶς δὲ διαφέροντος εἰς τὴν αἴσθησιν καὶ τὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἀντίληψιν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας, πρέπει νὰ καταπολεμήσουν ὅλοι, πού ἔχουν ἀκριβῆ αἴσθησιν τῶν πραγμάτων—ἐννοεῖ τὸν ἑαυτὸν του—ὅσο ἀγαποῦν πραγματικῶς τὸν τόπον των καὶ ζητοῦν τὴν ἀληθινὴν πρόοδόν του».

Σ' ὅλες του δὲ τὶς ἐπιστολὲς ὄχι ἀφίνει νὰ νοηθῆ, ἀλλὰ τὸ λέει καθαρὰ καὶ ξάστερα πῶς τὸ Ὄδειο ἔχει πάθῃ ἀπὸ Ἰταλοφοβία, ἂν καὶ ἡ Ἰταλικὴ μουσικὴ «εἶναι πλησιεστέρη στὴν ἀντίληψιν τῶν Ἑλλήνων, συντελεστικωτέρα εἰς τὴν φυσικὴν των πρόοδον, πού ἤμπορεῖ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ φόβος νὰ βλαφθῆ ἡ ψυχικὴ τους υγεία, νὰ ὠφελῆσῃ τὸσον ὅσον ἤμπορεῖ νὰ ὠφελῆσῃ ἕνα κομμάτι τοῦ Βετχόβεν ἢ τοῦ Μπάχ εἰς τοὺς δυναμένους νὰ τὸ ἐννοήσουν» («Κριτικὴ» σελ. 283).

* *

Μποροῦσα ν' ἀραδιάσω κ' ἄλλες περιχοπὲς ἀπὸ τὰ ἄρθρα καὶ τὶς μελέτες τοῦ Γ. Λαμπελέτ γιὰ νὰ τοῦ ἀποδείξω πῶς τὸν παραδιάβασα καὶ πῶς κατὰ τὴν περίστασιν ἀλλάζει ἀλλ' Ἀρτσέλη πρόσωπο, ὄνομα καὶ ἰδέες.

Μὰ οἱ στήλες τοῦ «Νουμά» εἶναι πολῦτιμες, πολυτιμώτερες ἀπὸ τὶς μουσικὲς γνώσεις καὶ συμβουλὲς τοῦ Γ. Λαμπελέτ.

Θ. Ν. ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Κάθε τ' ἀγέρα φύσημο,
Στὰ σιωπηλὰ δρομάκια
Τοῦ περβολιοῦ τοῦ ἔρημου
Σκορπάει διαβατικά
Φύλλα χλωμά, νεκρόφυλλα,
Καὶ φεύγειν τὰ πουλιάκι
Μὲ θρήνων μελαδῆματα
Ἄπ' τὰ γυμνὰ κλαδιά.

Εἶχα βαθεῖα μὲς στὴν ψυχὴ
Ὁραῖο περβολί,
Ὁλάνθιστο καὶ μυριστὸ
Μὲ φύλλα δροσερά,
Καὶ τὰ πουλιά πού ὀλόχαρα
Παίζαν στὴν περβολίη
Ἄγκάλῃ του, τραγουδάσαν
Σὲ πράσινα κλαδιά.

Μὰ τοῦ ἀνέμου φύσηξε
Κακότυχη πνοή.
Κάθε μον φύλλο πράσινο,
Ἄλλάζει τὴ θωριά του...
Κ' εἶταν ἡ κάθε ἐλπίδα μου
Πού ἔγεργε νεκρή,
Στὸν κῆπο τώρα τὸ βουβὸ
Μὲ τὰ γυμνὰ κλαδιά του.

Εἰς τὰ κλωνάρια τὰφυλλα
Τοῦ περβολιοῦ τοῦ ἔρημου
Θάνθιση πάλι ἡ ἀνοιξη
Θάρθουν καὶ τὰ πουλιά.
Μὰ στὴν ψυχὴ μου φύσηξε
Μία πνοὴ ἀνέμου
Ποῦεταν φαρμάκι κ' ἔσταξε
Τὴ νέγρα στὰ κλαδιά.

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ*

4.

Η ΠΡΩΤΗ ΧΡΟΝΙΑ

Ὁ δάσκαλος τοῦ Θύμη ἄρχισε ἀπὸ τὶς πρώτες ἀκόμα μέρες τοῦ Σταυροῦ νὰ διδάσκη στὰ παιδιὰ τὰ γράμματα καὶ τὴν πρώτη ἀνάγνωσι μ' ἕνα τρόπο παμπάλαιο καὶ πνεματοχτόνο. Ἄν καί, σὰ σπούδαζε, εἶχε μάθει κουτσά-στραβά καμπόσια παιδαγωγικὰ κ' εἶχε κάνει λίγη πραχτικὴ ἐξάσκηση διδασκαλίας, ὅπως εἶναι δὰ γνωστὰ σ' ὅλους μας, ἀφινε ὅμως ἄλλοτες ἀπὸ ἄγνοιαν κ' ἄλλοτες ἀπὸ φυγοπονία ἀπαραίτητες διδασκαλικὲς ἀρχές, ἀναγκαιότατες μεθοδικὲς ἀπαιτήσεις καὶ σπουδαίους παιδαγωγικούς ὅρους. Ὅλες οἱ γνώσεις του εἶταν ἀστήριχτες, ἡ μάθησὶς του μισή, ἡ καρδιά του ξερὴ, ὁ νοῦς του στεῖρος, ἡ γλώσσῃ του νεκρὴ, τὸ παιδευτικὸ του σύστημα σάπιο καὶ τὸ ἔργο του θανατηφόρο.

Μὰ ὅσο καλοσυνείδητος καὶ ρέχτης κ' ἂν εἶναι ὁ Ῥωμιὸς δάσκαλος, ὅσο κανονικὸς καὶ γόνιμος σπουδὲς κ' ἂν ἔχει κάνει, ὅσο ἀξιοσέβαστη εἶναι ἡ μάθησὶς του κ' ὅσο ζωντανὴ ἡ ἀγάπη του πρὸς τὰ παιδιὰ καὶ τὴν πατρίδα μας, ὅσο κ' ἂν ἀδιάκοπα καταγίνεται κατὰ τὸ μεγάλο παράδειγμα τοῦ Pestalozzi ἀνὰ ἐπιδιώκη μετὰ τὴν ἀγωγή κ' ἀκοίμητα νὰ ποθῆ ὄχι τίποτ' ἄλλο, παρὰ τὸ τέλος τῆς δυστυχίας τοῦ λαοῦ, εἶναι ὅλων διόλου ἀδύνατο νὰ φέρῃ ἀποτελεσματικὰ πλεονεκτήματα στὴν παιδείῃ καὶ στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν μας. Κι αὐτὸ προέρχεται γιὰτὶ τὰ πάντα μέσθ στὸ σκολεῖο καὶ συστήματα καὶ βιβλία καὶ προγράμματα καὶ γλώσσα καὶ συνήθειες καὶ μέσα εἶναι θεώρητα μπόδια, πού στημένα μένουνε παντοτινὰ μπροστὰ του καὶ πού ματαιώνουν ὅλες τὶς εὐγενεῖς προσπάθειές του καὶ στεφανώνουν μετὰ τῆς ἀποτυχίας τὰγκάθια τὸ ματαιόπονο ἔργο του. Πόσοι νέοι μετὰ διαλεχτὲς καρδιές καὶ μυκὰ γερὰ δὲν ξοδέψανε, χωρὶς ἀποτέλεσμα, ὅλο τὸ σφρίγος τῆς νιότης του κ' ὅλη τὴ δόξο τῆς ζωῆς τους στὸ σισύρειο ἔργο τῆς ἐκπαίδεψης τῶν παιδιῶν μας καὶ δὲ σωριαστῆκανε νωρὶς-νωρὶς, σαρβάλα ἀπὸ τὴν ἐξάντλησι, σὲ μιὰ σκοτεινὴ γωνιά τῆς κοινωνίας μετὰ μοναχὸ κέρδος τῆ θλιβερῆ σκέψῃ πῶς ὀλοκληρωτικὸς ὄλεθρος μᾶς περιμένει, ἂν ὅσο μπορεῖ πρὶ γλῆγορα δὲν ἀλλάξουμε ἀπὸ τὰ θεμέλια καὶ δὲ μεταρρυθμίσουμε πέρα ὡς πέρα καὶ μετὰ τὸ παιδευτικὸ μας σύστημα!

Μὰ καιρὸς εἶναι νὰ ρίξουμε μιὰ προσεχτικὴ ματιὰ στὰ πρώτα τοῦ παιδιοῦ μαθήματα, στὴ διδασκαλία τῶν γραμμάτων. Στὰ σκολεῖά μας καὶ στὸ ἔργο τῆς διδασκαλίας τῶν γραμμάτων παρατηρεῖται ἕνα φαινόμενο ξεχωριστὸ πού δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ σὲ κανέν' ἄλλο ἔθνος καὶ πού μετὰ τὸ νὰ παρέχῃ στὸ ἔργο αὐτὸ δυσκολία σημαντικὴ συντελεῖ, κοντὰ στ' ἄλλα, στὸ βάσανο καὶ τὴν τυραννία τῶν δυστυχισμένω μικρῶν μας. Παντοῦ ἄλλοῦ εἶναι γνωστὸ πῶς κ' ἡ γραφτὴ γλώσσα κ' ἡ μιλούμενη, ἡ λαλιὰ, στηρίζονται ἀπάνω στοὺς ἴδιους φωνολογικούς νόμους καὶ στὴν ἴδια φτογγολογία. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ βρῆς στὴ γραφτὴ γλώσσα συνδυασμοὺς γραμμάτων, πού δὲν ἀπαντιοῦνται καὶ στὸν προφορικὸ λόγο καὶ πού γι' αὐτὴ τὴν αἰτία εἶναι, ὡς ἀσυνείθιστοι κ' ἀφύσικοι, πάρα πολὺ δύσκολοι. Τὰ φωνητικὰ ὄργανο τοῦ Ῥωμιοῦ καὶ μάλιστα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ μας μετὰ δυσκολία μποροῦν νὰ προφέρουνε κ' εἶναι σὰν ἀδύνατο νὰ συνειθίσουνε ποτέ σ' αὐτὰ τῶν γραμμάτων τὰ ζευγαρώματα, ἀνύπαρχτα στὴ ζωντανὴν δημοτικὴν: χθ, σθ, σχ, φθ, πτ, νδ, κτ, γχ, γξ, μβ, φς (εὐς), κτρ, νδρ, μβρ, μβλ, φσθ (θραυσθεῖς), κ.τ.λ. Ἀπόδειξι πῶς καὶ τοὺς πρὶ γραμματισμένους καὶ στίς πρὶ ἐπίσημες ὁμιλίες τους, μ' ὅλη τὴν προσοχὴ πού καταβάλλουνε, τοὺς ξεφεύγουνε τὰ: ἀστενής, τὸν ἀνκντρον, χτηματικὸς κ.τ.τ. Τὶ τώρα γίνεται στὸ σκολεῖο εἶναι ἀπερίγραφο. Ὁ ἕνας μαθητὴς εἶναι ἀδύνατο νὰ σοῦ προφέρῃ τὸ βασιλεὺς φς, κ' ἄλλοτε

*) Κοίταξε φύλλα 350, 352 καὶ 370.

